

Feder elvtárs

Tanulmányi és Elemző Osztály.

SZIGORUAN TITKOS!

001547/45/1969.

Készült: 35 példányban

0001 sz.pld.

F e l j e g y z é s

Tárgy: Jelentés a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterhelyettesei-
nek Berlinben, 1969. május 21-22
között tartott megbeszéléséről.

I.

A Német Demokratikus Köztársaság Külügyminisztériumának meghívása alapján Berlinben május 21-22-én értekezletet tartottak a Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterhelyettesei. Az értekezlet napirendjén a budapesti Felhívás visszhangjával kapcsolatos információcsere és az 1972-ben Münchenben tartandó Olimpiával összefüggő feladatok szerepeltek.

A Varsói Szerződés tagállamait az alábbi külügyminiszterhelyettesek képviselték:

Bulgária:	Ivan Popov,
Csehszlovákia:	Dr. Milan Klusák,
Lengyelország:	Zygfryd Wolniak,
Magyarország:	Erdélyi Károly,
Német Demokratikus Köztársaság:	Oskar Fischer
Románia:	Vasile Sandru
Szovjetunió:	L.F. Iljicsov.

Az értekezlet - amelyen Oskar Fischer, az NDK külügyminiszterhelyettese elnökölt - négy ülést tartott. Ebből hármat szentelt az első és egyet a második napirendi pontnak.

A küldöttségek vezetőit fogadta Otto Winzer elvtárs, az NDK külügyminisztere.

XIX-É-19-139-VI-1-00/147/15/1969

Magyar Országos
Levélár

(1068)

II.

A küldöttségek vezetői a következő sorrendben szólaltak fel: NDK, Szovjetunió, Magyarország, Bulgária, Csehszlovákia, Románia, Lengyelország. Az 1. napirendi pont értelmezése kapcsán rövid vita bontakozott ki, mivel román részről hangsúlyozták, hogy ők - a meghívás alapján - csak információ-cserére készültek fel. Így, a napirendi pont megfogalmazását illetően, az értekezlet csupán az információ-cserét fogadta el, gyakorlatban azonban túlmont ezen.

A budapesti Felhívás jelentőségének értékelése tekintetében megegyeztek a vélemények. Ezzel a kezdeményezés a szocialista országok kezébe került, új szakasz kezdődött az európai biztonsági konferenciáért folytatott harcban. Ugyancsak teljes egyetértés volt a tekintetben is, hogy a kezdeményezést nem szabad a kézből kiengedni, hogy továbbra is aktív tevékenységre van szükség.

Az egyes delegációk által adott információ a budapesti Felhívásra nyugati reagálásokról lényeges újat nem tartalmazott, megegyezett saját tapasztalatainkkal. A kérdés általános megközelítése jellemezte a szovjet, magyar, bolgár, NDK felszólalást, míg lengyel, csehszlovák és román részről részleteiben és konkrétan is foglalkoztak a konferenciával összefüggő kérdésekkel. A román felszólalás következetesen az európai együttműködést helyezte első helyre az európai biztonsággal szemben. NDK-részről egész felszólalásukat az NSZK-nak a budapesti Felhívással, az európai konferenciával kapcsolatos megatartása elengzésének szentelték. A bolgár delegáció részletes tájékoztatást adott a budapesti Felhívás kérdésében elfogadott parlamenti felhívásuknak az európai parlamentek részére történt átadásáról. Szinte minden delegáció tájékoztatást adott arról, hogy a soronkövetkező magasszintű találkozón megfelelő súllyal kívánnak foglalkozni az összeurópai konferencia kérdésével.

E tekintetben külön említést érdemel a szovjet felszólalás. A szovjet nagykövetek a konferencia kérdéseivel való aktív foglalkozást az alábbi utasítás alapján folytatják:

- az európai biztonsági konferencia megfelel minden ország érdekeinek, a szocialista országok Európa békéjének és biztonságának megszilárdítására, az európai államok közötti kölcsönösen előnyös kapcsolatok fejlesztésére törekszenek;
- bármilyen bonyolult kérdések is vannak Európában, azokat csak békés úton szabad megoldani;
- teljesen megérték a feltételei egy összeurópai konferenciának, amit az is mutat, hogy egyetlen ország sem ellenzi;
- a konferencián való részvételnek nincs semmiféle előfeltétele, minden állam kifejtheti saját álláspontját, elképzeléseit az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatban;
- itt az ideje annak, hogy megkezdődjék a konferenciával kapcsolatos konkrét előkészítő munka. Célszerű lenne, ha valamennyi európai állam kijelölné képviselőjét a konferencia előkészítésében való közreműködésre;
- valamennyi európai állam egyenrangú feltételek mellett vehet részt a konferencián beleértve az NDK és az NSzK-t;
- ami az USA és Kanada - mint nem európai országok részvételét illeti a konferencián - nem vagyunk ellene, de az európai államoknak kell eldönteniük, hogy ezen országok milyen minőségben, formában és kérdésekben vegyenek részt a konferencián.

A megbeszélések során a konferenciával összefüggő egyes fontosabb kérdésekben az alábbi álláspontok kerültek kifejtésre:

1./ A finn kezdeményezést valamennyi küldöttség hasznosnak értékelte. Megegyeztek a vélemények abban is, hogy pozitív választ kell rá adni. A román delegáció kivételével, valamennyi küldöttség hangsúlyozta, hogy egyeztetett válasza van szükség.

2./ A "kilencek", ill. "tizok" szerepét a konferencia előkészítésével, kezdeményezésével összefüggésben minden delegáció felvetette. A román küldöttség kivételével, mindenki azon a véleményen volt, hogy a "klub"-nek nem lehet szerepet adni a konferencia előkészítésében, mivel nem vesznek benne részt sem a Szovjetunió, sem az európai biztonság és együttműködés kérdésében rendkívül érdekelt más államok. A román küldöttség hangsúlyozta a keret pozitív voltát és úgy vélte, hogy a "tizok" játszhatnak bizonyos pozitív szerepet a konferencia előkészítésében. Erre reagálva lengyel részről kifejtették, hogy a keret esetleg foglalkozhatna a konferencia néhány aspektusával.

3./ Az ENSZ szerepét a konferencia előkészítésével kapcsolatban úgy értékelte valamennyi küldöttség - a román delegáció kivételével -, hogy az ENSZ-t mint fórumot fel kell használni az európai biztonsággal és az összeurópai konferenciával kapcsolatos álláspontunk ismertetésére, de az ENSZ közgyűlése napirendi pont formájában ne foglalkozzék a kérdéssel. Az ENSZ összetételéből és számos egyéb tényezőtől adódóan a kérdés napirendi pont formájában való tárgyalása az ENSZ-ben ugyanis negatív következményekkel járhat ráuk nézve. Román részről ezzel szemben bejelentették: felsőbb szerveik határozatot hoztak arról, hogy két határozati javaslatot terjesszen a román küldöttség az ENSZ következő közgyűlése elé: az egyiket az európai együttműködés és biztonság tárgyában, a másikat pedig arról, hogy az ENSZ nyilvánítsa 1970-t az "európai együttműködés és biztonság évévé".
/Románia eddig még nem kérte a két kérdés napirendre tűzését az ENSZ-ben./

4./ A konferencia előkészítésének tartalmi kérdései a lengyel és a csehszlovák küldöttség felszólalásában kaptak nagyobb súlyt. Szovjet részről is hangsúlyozták, hogy minden kérdésben közös platformot kell kidolgozni, de részletekbe nem mentek. A lengyelek rámutattak arra, hogy tartalmi kérdésekkel való foglalkozás ezért is szükséges, hogy megfelelő választ tudjunk adni a nyugatiak által felvetett kérdésekre. Hangsúlyozták az egyeztetés, koordinálás szükségességét. A konferencia maximális programja az európai biztonsági szerződésről szóló határozat megkötése lenne. Tartalmilag lengyel részről az előkészítés során a következő kérdésekre való koncentrációt javasolták: a jelenlegi európai határok tiszteletben tartása; az erő alkalmazásáról és az erővel való fenyegetésről történő lemondás; a vitás kérdések békés módon, tárgyalások útján történő megoldása; a sokoldalú európai együttműködés fejlesztése.

5./ A konferencia szervezeti előkészítőjével kapcsolatban a finn részről javasolt előkészítő konferenciát mindegyik küldöttség támogatta. Egy esetleges előkészítő, vagy kezdeményező csoport kérdésében ez a fórum dönthetne. Kezdeményező csoportként svájci és svéd részről javasolták egyrészt Lengyelországot, Romániát és Magyarországot, másrészt pedig Franciaországot, Belgiumot, Spanyolországot és Portugáliát. Ezt ellenezniük kell, mivel zavarja a finn javaslattal kapcsolatos erőfeszítéseket. A lengyel küldöttség felvetette a konferencia titkársága létrehozásának gondolatát, amely átvénné a kormányok konferenciával kapcsolatos javaslatait, másrészt informálná őket az előkészületekről.

6./ A konferenciával kapcsolatos munka koordinálásának szükségességét, a román delegáció kivételével, valamennyi küldöttség hangsúlyozta. Általános egyetértés volt a tekintetben is, hogy további találkozókra van szükség. Lengyel részről felvetették, hogy legyen találkozó a későbbiek során miniszteri szinten és kifejezték készségüket a találkozó megrendezésére.

A második napirendi ponttal, az 1972. évi müncheni olimpiai játékokkal kapcsolatban a Varsói Szerződés tagállamainak képviselői azonos állásponton voltak abban, hogy

- 1./ az olimpiai ceremónia /zászló, himnusz/ elbonyósítására való törekvés elsősorban az NDK államisága ellen, de a többi szocialista ország ellen is irányul;
- 2./ a Varsói Szerződés tagállamai határozottan harcolni fognak az olimpiai ceremónia megtartásáért, az NDK sportolójának bármiféle diszkriminációja ellen.

A felszólalók többsége hangsúlyozta az NSZK azon törekvésében rejlő veszélyt, hogy az 1972-es müncheni olimpiai játékokat revansista politikai célkitűzései megvalósítására használja fel és aláhúzták az ezzel szemben folytatandó harc koordinálásának szükségességét. A román fél a napirend "információ cseré" jellegére hivatkozva elzárkózott a problémakör vitája elől.

III.

A külügyminiszterhelyettesek berlini tanácskozásának főbb eredményeit a következőkben lehet összefoglalni:

1./ Hasznos információ-cserét jelentett, amelynek során jobban, részletesebben megismerhettük az egyes államok álláspontját és elképzeléseit az európai biztonsági konferenciával kapcsolatban.

2./ Az a tény, hogy külügyminiszterhelyettesek találkozója ilyen keretben került sor, javítja, erősíti lehetőségeinket a Varsói Szerződés keretén belüli politikai konzultáció rendszerének kialakítására.

3./ Általános volt az egyetértés a tekintetben, hogy a budapesti Felhívással a tagállamok az európai politikában a kezdeményezést magukhoz ragadták, hogy politikai, diplomáciai offenzívá-

ban vegyünk, s, hogy ezt további aktív politikai és propaganda munkával fenn kell tartani.

4./ Ugyancsak színto általános volt az egyetértés a kérdésben való további együttműködésre és koordinálásra.

A külügyminiszterhelyettesek berlini értekezlete a fentiek mellett megmutatta a következőket:

1./ A szovjet külpolitika előtt nem áll közvetlen és realizálandó célként az európai biztonsági konferencia összehívása. Sem tartalmi, sem szervezeti kérdésekben nem rendelkeznek kidolgozott elképzelésekkel, tervekkel, vagy legalábbis ezeket nem tárták fel jelenleg. Következésképpen a konferencia gondolata a konferencia előkészítése a politikai, diplomáciai és propaganda tevékenység előtérben álló része és tárgya, nem pedig célja. Ez összefügghet azzal is, hogy a szovjet-amerikai felsőszintű tárgyalások, a francia elnökválasztás és a nyugatnémet választások előtt nehéz lenne konkrét koncepciót kialakítani. Szerepet játszhat ez is, hogy a kommunista- és munkáspártok nagy tanácskozása olyan mértékben foglalja le a szovjet vezetést, hogy nem tud megfelelő figyelmet szentelni ennek a kérdésnek.

2./ A finn kormány kezdeményezését valamennyi delegáció hasznosnak értékelte, de a tanácskozás során részleteiben egyeztetett megállásban nem állapodtak meg a küldöttségek.

3./ A megbeszélések feltárták azokat a különbségeket, véleményeltéréásokat, amelyek a konferenciával összefüggő kérdésekben Románia és a Varsói Szerződés többi tagállama között fennállnak. Ezek felszínre kerülése nehezítheti az európai biztonsági konferenciával kapcsolatos munka hatékonyságát.

Budapest, 1969. május 27.